

BIOGRAFIA

MIQUI OTERO
Barcelona

El 19 de març de 1967, durant uns minuts, el lloc de màxim responsable de la Barcelona franquista el va ocupar un goril·la. Tot just tenia dos anys, així que els seus tutors li van posar perfum i bolquer per portar-lo a la solemne recepció que Porcioles volia donar-li a l'ajuntament. Era el sant de l'alcalde i el seu convidat li deixaria el millor regal possible.

Al despatx del consistori, el mandatari va voler aixecar el braç del nadó i posar per a la foto marcant la seva efígie aguilenca. ¿Era creïble un goril·la amb bolquer? L'hi van treure i van assegurar el primat a la poltrona consistorial. El munt de periodistes, apinyats entorn de la gran atracció, van disparar. El goril·la, nerviós, no podia entendre aquell tiroteig de flaixos, que li va aflluixar l'esfínter. «No em vaig poder aguantar. El líquid marró em va embrutar les cames», confessaria anys després el protagonista en la seva autobiografia, *Goril·la blanc* (en realitat escrita per Toni Sala i publicada el 2003 per Edicions 62).

El goril·la albi era, és clar, el Floquet de Neu, un exemplar únic. Aquell mateix mes, portada de la revista *National Geographic* i reclam turístic d'una ciutat que seria,

Un magnífic llibre de Toni Pou analitza la figura del pioner naturalista Jordi Sabater Pi, per revelar tota la complexitat i la rellevància científica del descobridor de l'únic goril·la albi.

Jordi Sabater Pi, més enllà de Floquet

temps després, quan el goril·la albi caigués en el semioblit, gairebé un monocultiu de turisme. El seu simbolisme era polisèmic: mascota de modernitat global tardofranquista, trist animal engabiat o trofeu vergonyant de la política extractiva (cacau, cafè, fusta, fauna, cultura) de la burgesia catalana a les colònies espanyoles. Però també, potser, terrorista fecal antifeixista, primer punk de la ciutat més d'una dècada abans que La Banda Traperera del Río, precedent (encara més estimat) de Cobi, emblema d'una ciutat en la qual els barcelonins encara podien veure en cam i ossos el seu veí més famós. Quan el visitaven i ell llançava els excrements, mimava les se-

ves netes, ensenyava el cul als guiris, per després dirigir la mirada més enllà de les reixes, el visitant no sabia si mirava el Floquet o si era el Floquet qui el mirava a ell. És a dir, si era un mirall de la societat que el va exhibir i el va fer famós i si el podem fer servir ara com un foli en blanc en el qual escriure i actualitzar les reflexions ideològiques i culturals de cada època.

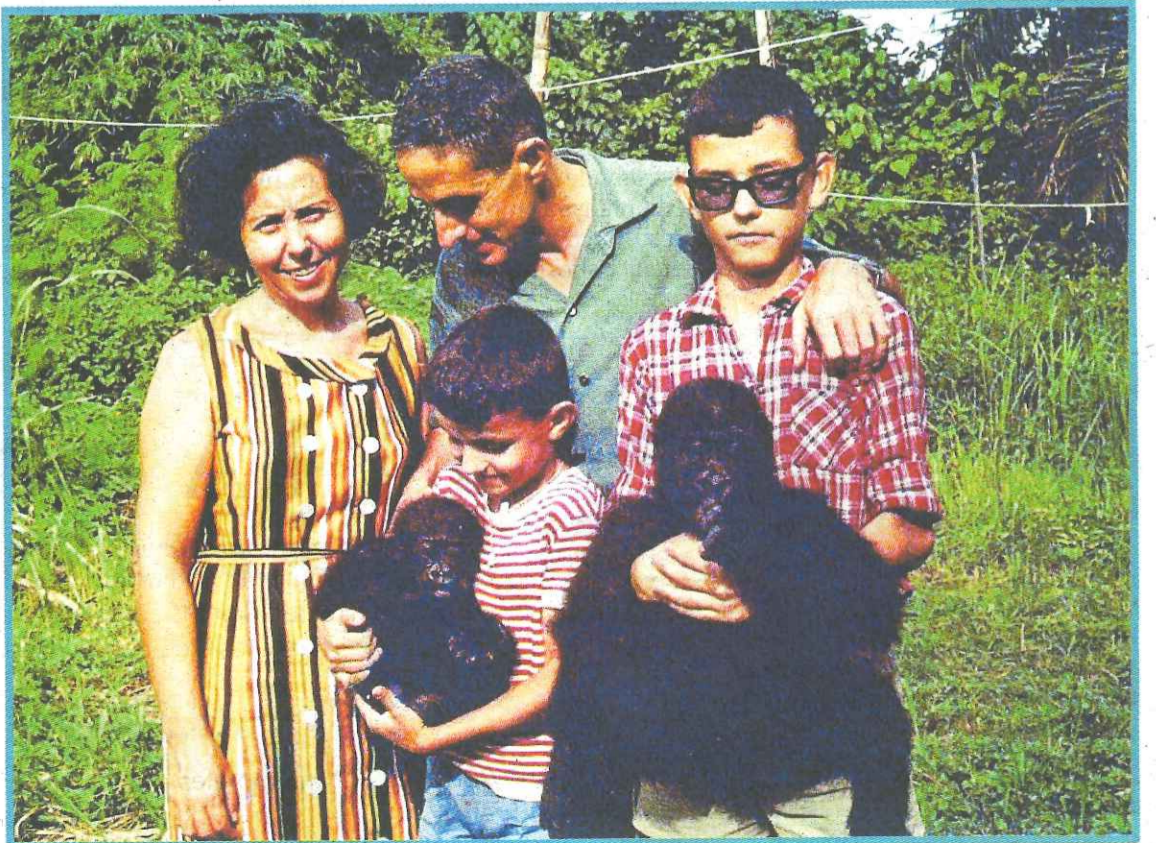
Però més interessant encara seria saber l'opinió de la persona que el va enviar a Barcelona. A Jordi Sabater Pi (Barcelona, 1922-2009) no li feia gràcia passar a la història pel descobriment agitat d'aquell ésser únic, perquè els mèrits derivats de la seva tenacitat i imaginació

n'eren molts d'altres. Va aconseguir tota mena d'animals per al Zoo de Barcelona i va treballar en una colònia alineat amb les institucions franquistes. Però, malgrat la seva prudència i rigor, era rebel, descendia d'una família intel·lectual catalanista, es barallava epistolament amb els capitosts del Règim i, sobretot, era molt conscient, malgrat el seu amor per la natura i el seu respecte per la cultura local guineana, que la seva tasca no estava «lliure de pecat».

¿Va rebre, doncs, la notícia de l'alleujament del Floquet en poltrona de fusta noble amb escàndol o va riure com un pare permissiu i secretament orgullós de l'entremaliadura del seu fill? I, sobretot, ¿qui era aque padastre del Floquet de Neu i quines eren les contradiccions que el converteixen en un paio encara més interessant que la seva criatura?

Com li va passar a Conan Doyle amb Sherlock Holmes, el descobridor del Floquet de Neu ha passat a la història, una mica a desgrat seu, pel seu personatge més conegut. Però la seva veritable tasca ha quedat a l'ombra durant massa temps. De rescatar-la se n'encarrega ara Toni Pou (el Masnou, 1977) en el magnífic *Jordi Sabater Pi, l'últim naturalista*, editat per l'Ajuntament i la Universitat de Barcelona. L'obra, que no li dona una importància central

Al naturalista no li feia gràcia passar a la història pel descobriment de l'exemplar únic

A l'esquerra i a sobre d'aquestes línies, imatges cedides per l'Ajuntament i la Universitat de Barcelona de diferents èpoques de Jordi Sabater Pi amb la seva dona i fills amb cries de goril·les. A la

dreta, el naturalista, en un poblat de l'antic riu Muni, en una foto de la Col·lecció Sabater Pi del Parc Científic de Barcelona-UB, i retrats a llapis fets pel mateix Sabater Pi.

al Floquet ni se centra en detalls com el que obre aquest text, tant brinda material per a una pel·lícula d'aventures clàssica de John Huston o postmoderna de Wes Anderson, com ens explica als llecs la rellevància científica de la seva biografia, alhora que ens ofereix un gran fresc de les colònies en aquella època.

És àgil com un colibrí i robusta com el tors d'un goril·la de costa. Rigorosa i lírica, ho té tot: passió pionera, paisatge exòtic, secundaris memorables (de Lluís de Lassaletta, el company comerciant d'animals que podria traïr-lo, a l'abnegada però resolta dona) i estampes úniques (dels fills donant el biberó als nadons goril·la en cases plenes d'animals a l'expulsió atropellada de la colònia, quan es va arriar la bandera espanyola i Guinea Equatorial es va independitzar).

Retrat detallista

És valuosa, sobretot, perquè dona un retrat complex i detallista del protagonista, elogia (justícia poètica) la seva importància, però fuig de l'hagiografia (no omet les seves contradiccions o esforços) i acaricia els detalls (el beuratge que va inventar, coca-cola i llet merengada, per aguantar a la selva).

És la història d'una vocació indomable al cor del bàndol vençut per la guerra. Des de molt petit, Jordi Sabater Pi mirava mapes colonials i postals de tribus exòtiques que li ensenyaven a l'École Française de la Gran Via de Barcelona i experi-

mentava als aiguamolls de l'Empordà. El 1940, després de la Guerra Civil, accepta un lloc de treball a Guinea Equatorial, on arriba el dia de Sant Joan amb 17 anys. És encara un adolescent sense titulació, que intenta guanyar hores a la seva primera feina (mai li va agradar) per explorar la selva i la cultura local.

Aprèn tant el portuguès dels caps com la llengua dels nadius fang. Sap que només es pot conèixer una cosa si se sap anomenar-la. O dibuixar-la. El dibuix és més efectiu que la fotografia perquè sistematitza i assimila el que crida l'atenció de qui observa. Aquest llibre, i altres de dedicats al Floquet, mostren els seus meravellosos retrats.

Tots podríem taral·lejar: «Yo soy aquel negrito / del África tropical / que cultivando cantaba / la canción del Colacao». I, en canvi, pocs podríem afirmar ara que veritablement cantaven d'alegria o que el 92% d'aquesta matèria entrava a Espanya pel port de Barcelona.

La promesa de sous dignes (només calia superar la por de les malalties tropicals) era un reclam per a treballadors d'una Barcelona en ruïnes i el comerç sense aranzels, per als empresaris que podien amassar fortuna. Hi havia missions claretianes, però també cadells de la burgesia: Fèlix Millet, l'avi del qual tenia una companyia allà, va viure les seves penes juvenils més ie-ie a la capital: es desfogava tocant el saxo al Club de Tennis de Bata. ¿El nom del seu combo? Els Banana

Boys (aquesta última anècdota no apareix al llibre, però qui es resisteix a explicar-la).

Segons explica Toni Pou, a Sabater i Pi no el movia la set d'espoliació com a aquest tipus de personatges, sinó una fascinació genuïna i una empatia real pel que aquell territori oferia. Des del primer moment es va integrar i va anar més enllà, sobretot en la seva segona etapa, quan hi va tornar després de la mili.

Tot i que cobrava sobresou com a taxidermista, la seva croada era la investigació. Després de molta discussió burocràtica, el 1959 va aconseguir fons de l'ajuntament per obrir el Centre d'Adaptació i Experimentació Zoològica a Ikunde, on aclimatava els animals abans d'enviar-los al Museu d'Etnologia i el Zoo de Barcelona. L'obsessió dels responsables del zoo (i de les autoritats franquistes) era rebre gorilles a bon preu. La seva, entendre'ls. Recorda la primera vegada que va poder mantenir-li la mirada a un: quan va veure sortir d'una mata de cardamom una figura majestuosa d'espatlles argentades, d'1,75 metres i 180 quilos. «Si mires un goril·la als ulls, canviaràs per sempre», va dir el fotògraf sud-africà Steve Bloom.

En tots els seus anys a la colònia, va descobrir mil meravelles: Nfumu Ngui (goril·la blanc, en llengua fang), és clar, que va comprar per 15.000 pessetes i dues ampolles de ginebra i pel qual van arribar a oferir un milió de dòlars i fins i tot un

xec en blanc (mai va suportar que li canviessin el nom per un de molt més pop); la granota goliat, una criatura enorme que sembla fruit de la imaginació de Jules Verne; l'indicador de la mel cua de lira, un ocell que va trigar 12 anys a trobar; l'amabilitat dels gorilles i la cultura dels ximpanzés, amb els seus bastons i els seus comportaments lúdics. En definitiva, va trobar la raó científica que havia intuït al mirar als ulls el seu primer goril·la i treure's de sobre l'arrogància humana.

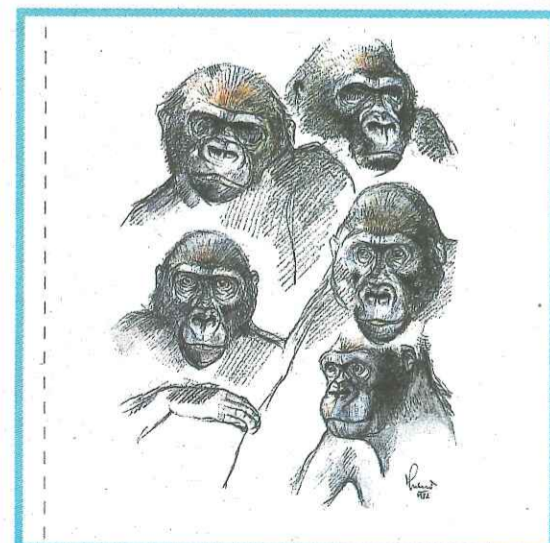
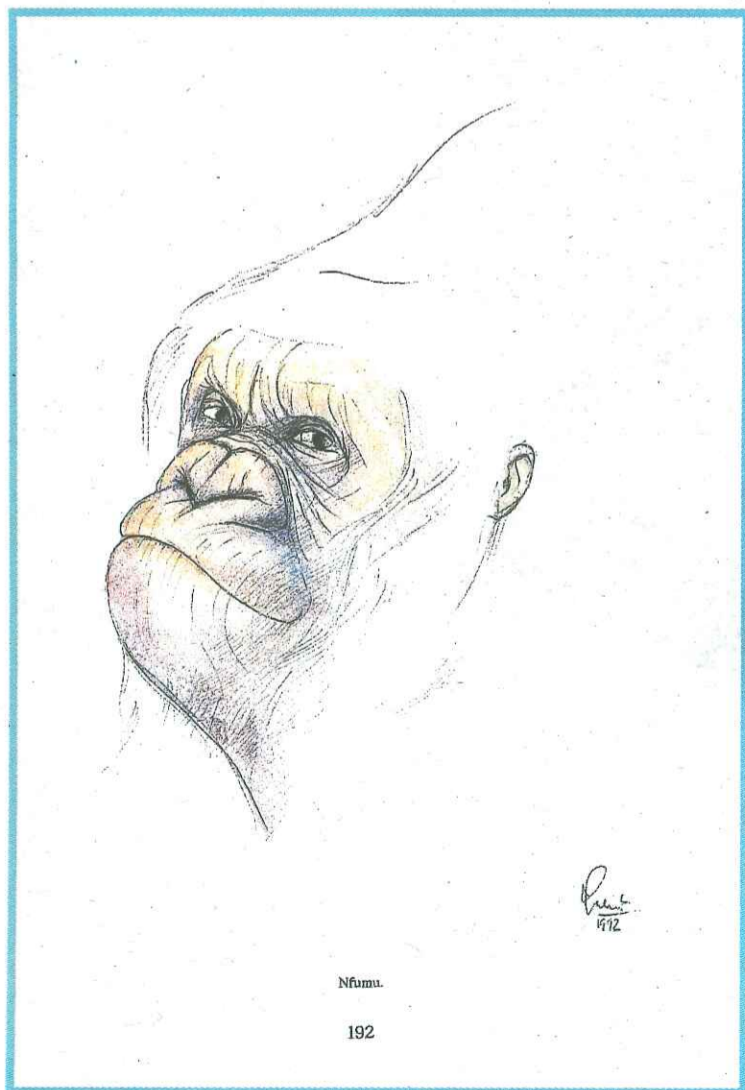
Catedràtic emèrit

El reconeixien i el finançaven universitats nord-americanes i National Geographic. Sempre acomplert per la seva falta de titulació, entraria a la UB el 1977 (introduiria aquí l'etologia), que el nomenaria catedràtic emèrit el 1987. També seria reconegut com un pioner en l'estudi dels primats al nivell de George Schaller o Dian Fossey. A ella potser la coneixem per la pel·lícula *Gorilles en la boira*. Si alguna cosa queda clara després de llegir el llibre de Toni Pou és que Sabater i Pi mereixeria una pel·lícula similar, o millor, en la qual el protagonista beuria Coca-Cola i llet merengada per aguantar les maratòniques incursions a la selva, que acabarien amb els seus ulls aguantant la mirada d'un goril·la enorme, on es veuria reflectit. Un d'ells, qui en dona més, tindria els ulls blavosos i la pell blanca. I es cagaria en la poltrona d'un alcalde. ■

Col·lecció Sabater Pi

Tot i que a Guinea cobrava com un taxidermista, la seva croada era la investigació

Va ser reconegut com un pioner en l'estudi dels primats al nivell de Dian Fossey

Nfumu. 192